

Siffror och fakta om offentlig upphandling

Rapport 2012:3

Siffror och fakta om offentlig upphandling

Konkurrensverkets rapportserie 2012:3

Konkurrensverket april 2012

Utreddare: Stefan Jönsson (projektledare), Björn Backgård,
Henrik Grönberg och Anette Eriksson.

ISSN-nr 1401-8438

E-print AB, Stockholm 2012

Foto: Istockphoto

Förord

De senaste åren har intresset för den offentliga upphandlingen ökat, vilket är glädjande. Konkurrensverket och många andra har påpekat att statistiken om offentliga upphandlingar inte haft tillräcklig kvalitet för att den ska kunna användas för analyser eller för att följa hur upphandlingen utvecklas. Särskilt olyckligt är det att det saknats underlag för att bedöma om upphandlingarna är effektiva och leder till konkurrens.

Våren 2011 redovisade Konkurrensverket ett förslag om hur statistiken skulle kunna samlas in på ett bättre och effektivare sätt genom att utnyttja den information som finns insamlad i kommersiella annonsdatabaser. I den här skriften redovisar vi för första gången helårsstatistik som har tagits fram på detta sätt.

I skriften redovisar vi även statistik om överprövningar från Domstolsverket och den statistik om offentliga upphandlingar under 2010 som Statistiska centralbyrån (SCB) tagit fram på vårt uppdrag med den metod som använts tidigare.

Stockholm april 2012

Dan Sjöblom
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	6
Termer och begrepp	8
1 Ny metod kan ge bättre statistik.....	9
2 Annonserade upphandlingar 2010	12
2.1 Nästan 20 000 upphandlingar annonserades	12
2.2 Kommuner och landsting står för hälften.....	15
2.3 Fler än tusen myndigheter annonserade upphandlingar under 2010.....	16
2.4 Fyra av tio upphandlingar gäller anläggningsarbete	18
2.5 Flest upphandlingar i Stockholm och Västra Götaland	20
2.6 Tilldelningsgrunden ekonomiskt mest fördelaktiga anbud är vanligast.....	21
2.7 Avtalstiden är ofta kortare än två år	23
3 Konkurrensen vid upphandlingar	25
3.1 I genomsnitt lämnar 4,4 anbudsgivare anbud.....	25
3.2 Fyra av tio anbudsgivare utses till vinnare.....	30
4 Överprövningar.....	35
4.1 Sju procent av upphandlingarna blev överprövade.....	35
4.2 Antalet överprövningsärenden i domstol minskade under 2011	39
4.3 Handläggningstiden i förvaltningsrätterna är i genomsnitt två månader	42
5 Den offentliga upphandlingens omfattning och värde	45
5.1 Upphandlingens omfattning har underskattats.....	45

5.2	Upphandlingsstatistiken är bristfällig även i övriga EU-länder.....	54
Referenser		57
Bilagor.....		58
Bilaga 1	Antal upphandlingar per CPV-huvudgrupp.....	58
Bilaga 2	Andel vinnande anbudsgivare i upphandlingar, per CPV-huvudgrupp	60
Bilaga 3	Andel överprovade upphandlingar per CPV-huvudgrupp	62
Bilaga 4	Annonserade koncessioner under 2010.....	64
Bilaga 5	Konkurrensverkets information om offentlig upphandling	65

Sammanfattning

Under år 2010 annonserades sammanlagt 18 755 upphandlingar i svenska annonsdatabaser av fler än tusen olika myndigheter. Det som upphandlas oftast är anläggningsentreprenader. 40 procent av alla upphandlingar under 2010 avsåg *Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)*.

Tre fjärdedelar av alla upphandlingar understeg EU:s tröskelvärden. Det i särklass vanligaste upphandlingsförfarandet var förenklat förfarande som användes i 72 procent av alla upphandlingar.

I genomsnitt deltog 4,4 olika anbudsgivare i upphandlingarna. Flest anbudsgivare deltog i upphandlingar av *Hotell, restaurang- och detaljhandelstjänster*, där i genomsnitt 6,4 anbudsgivare lämnade anbud.

Ett stort antal anbudsgivare i en upphandling behöver inte betyda att konkurrensen är hård. Många upphandlingar gäller ramavtal eller andra former av avtal där myndigheten tecknar kontrakt med flera anbudsgivare. Exempelvis utsågs vid upphandlingar av *Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster* i genomsnitt två tredjedelar av alla anbudsgivare till vinnare.

Sju procent av de upphandlingar som annonserades under 2010 blev föremål för överprövning i domstol. Överprövningar förekom oftast inom branscherna *Livsmedel, drycker och tobak* och *Post- och telekommunikationstjänster*. Inom dessa branscher blev 17 procent av upphandlingarna överprövade.

Våren 2011 pekade Konkurrensverket på att den metod som då användes för att samla in upphandlingsstatistik har stora brister. Metoden innebär bland annat att värdet av de upphandlingar som annonseras systematiskt underskattas. Under 2011 har vi därför låtit SCB tillämpa en något modifierad beräkningsmodell vid insam-

lingen av statistik för 2010. Beräkningen i den modifierade modellen har gjorts med medelvärden istället för medianvärden. Bytet av beräkningsmodell innebär att det redovisade värdet av annonserade upphandlingar över tröskelvärdena mer än fördubblas, utan att den verkliga upphandlingsvolymen förändrats i någon större utsträckning. Värdet av svenska upphandlingarna över tröskelvärdena under 2010 kan nu uppskattas till omkring 290 miljarder kronor.

Två olika utredningar ser för närvarande över insamlingen av statistik om offentliga upphandlingar. Konkurrensverket anser att de uppgifter som redovisas i denna rapport bör ses som en miniminivå för vad en framtida upphandlingsstatistik bör innehålla.

Termer och begrepp

I rapporten används följande begrepp och förkortningar

LOU – lagen (2007:1091) om offentlig upphandling.

LUF – lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Myndighet – med myndighet avses i denna rapport både upphandlande myndigheter enligt LOU och upphandlande enheter enligt LUF.

Försörjningssektorerna – verksamheter som omfattas av LUF.

Kommissionen – Europeiska kommissionen.

TED – *Tenders Electronic Daily*. TED är EU:s gemensamma elektroniska databas för annonsering av upphandlingar över tröskelvärdena.

CPV – *Common Procurement Vocabulary*. CPV är en ordlista som används för att beskriva föremålet för en upphandling. Ordlistan med tillhörande sifferkoder fastställs av kommissionen.

Tröskelvärden – beloppsgränser som fastställs av kommissionen. Upphandlingar som omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv och som överstiger tröskelvärdena ska annonseras i TED. För upphandlingar som inte överstiger tröskelvärdena räcker det ofta med annonsering i en svensk databas.

1 Ny metod kan ge bättre statistik

Trots att den offentliga upphandlingen utgör en stor andel av Sveriges ekonomi har det hittills saknats statistik som kan användas för att analysera vilka effekter upphandlingen har. Konkurrensverket har därför föreslagit en ny metod för att samla in upphandlingsstatistik. Metoden bygger på uppgifter ur kommersiella annonsdatabaser. I den här rapporten redovisas för första gången helårsstatistik som tagits fram på detta sätt.

Svenska myndigheter köper upphandlingspliktiga varor, tjänster och byggentreprenader för omkring 500–600 miljarder kronor per år. Upphandlingar utgör alltså en betydande del av Sveriges ekonomi. Det är därför viktigt att upphandlingarna genomförs på ett sätt som främjar konkurrens och därigenom ett effektivt utnyttjande av svenska skattepengar. De senaste åren har upphandlingar dessutom getts en viktig roll inom olika politikområden, framför allt inom miljöpolitiken. Det talas också ofta om att upphandlingar bör utformas för att stimulera innovationer och så att småföretag ska kunna lämna anbud.

Den upphandlingsstatistik som tagits fram hittills har dock inte varit tillräckligt omfattande och av tillräcklig kvalitet för att kunna ligga till grund för uppföljningar och analyser av den offentliga upphandlingen. Vi har därför haft en ganska dålig bild av hur väl konkurrensen fungerar och i vilken grad de olika styrmedel som används ger avsedda effekter.

Konkurrensverket har föreslagit en ny metod för statistikinsamling

I maj 2011 presenterade Konkurrensverket en rapport där vi uppmärksammade ett antal fel och brister med den metod för statistikinsamling som använts hittills. Samtidigt konstaterade vi att många av de uppgifter som är av intresse redan finns insamlade i kommer-

siella annonsdatabaser. Vi föreslog därför att upphandlingsstatistiken i framtiden ska bygga på uppgifter från sådana databaser.¹

I denna rapport redovisar vi för första gången helårsstatistik som tagits fram på detta sätt. Redovisningen bygger på uppgifter ur Visma Opics databas. Det betyder också att uppgifterna inte har kvalitetssäkrats av Konkurrensverket. Visma Opics databas innehåller även upphandlingar som annonserats i andra annonsdatabaser och omfattar i princip samtliga upphandlingar som annonserats i enlighet med upphandlingsreglerna.

Konkurrensverket har lämnat förslaget om en ny metod till Upphandlingsutredningen, som har i uppdrag att se över systemet för upphandlingsstatistik och föreslå metoder för regelbunden insamling av statistik om offentliga upphandlingar. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande senast den 1 december 2012.

Konkurrensverkets och SCB:s insamling av upphandlingsstatistik

I kapitel 5 redovisar vi den statistik som Statistiska centralbyrån (SCB) samlat in på uppdrag av Konkurrensverket. Till skillnad från uppgifterna ur annonsdatabaserna innehåller denna statistik även uppgifter om upphandlingarnas värde, vilket är ett krav för den rapportering som ska göras enligt EU:s upphandlingsdirektiv. Under 2011 har vi gjort vissa modifieringar av metoden som bör innebära att uppgifterna blir mer korrekta.

Upphandlingsstatistiken i framtiden

Regeringen har gett i uppdrag till en särskild utredare att se över ansvarsfördelningen mellan de myndigheter och andra aktörer som arbetar med upphandlingsstöd och informationsverksamhet inom

¹ Se rapporten *Bättre statistik om offentliga upphandlingar*, Konkurrensverket 2011:5.

upphandlingsområdet. Utredaren ska lämna sitt betänkande senast den 1 maj 2012. Det är därför oklart vilket ansvar Konkurrensverket kommer att ha för upphandlingsstatistiken i framtiden.

Oavsett vem som kommer att ha ansvar för upphandlingsstatistiken anser Konkurrensverket att det är mycket angeläget att statistiken om offentliga upphandlingar förbättras och görs både mer omfattande och tillgänglig för beslutsfattare. Vi anser att de uppgifter som redovisas i denna rapport bör ses som en absolut miniminivå för vad en framtida upphandlingsstatistik bör innehålla.

2 Annonserade upphandlingar 2010

Under 2010 annonserade fler än tusen olika myndigheter 18 755 upphandlingar. Tre fjärdedelar av upphandlingarna genomfördes med förenklat förfarande. Den myndighet som gjorde flest upphandlingar, Trafikverket, gjorde 667 annonserade upphandlingar under 2010, samtidigt som 278 myndigheter bara gjorde en enda annonserad upphandling.

2.1 Nästan 20 000 upphandlingar annonserades

Sammanlagt annonserades 18 755 upphandlingar under 2010. Med upphandlingar avses annonser som gäller kontrakt som omfattas av den svenska upphandlingslagstiftningen (LOU eller LUF). Det förekommer även att kontrakt som inte omfattas av upphandlingsreglerna annonseras i dessa annonsdatabaser, men de har inte tagits med i denna sammanställning.

Förenklat förfarande vanligast

Det i särklass vanligaste upphandlingsförfarandet är *förenklat förfarande*, som används i drygt sju av tio upphandlingar. Näst vanligast är *öppet förfarande*, som används vid knappt var fjärde upphandling. Sammantaget genomförs 95 procent av alla upphandlingar med antingen förenklat eller öppet förfarande. Återstående fem procent av upphandlingarna fördelas på ett flertal andra förfaranden, där merparten utgörs av förhandlat förfarande och urvalsupphandlingar.

Tabell 1 Annonserade upphandlingar under 2010, per förfarande

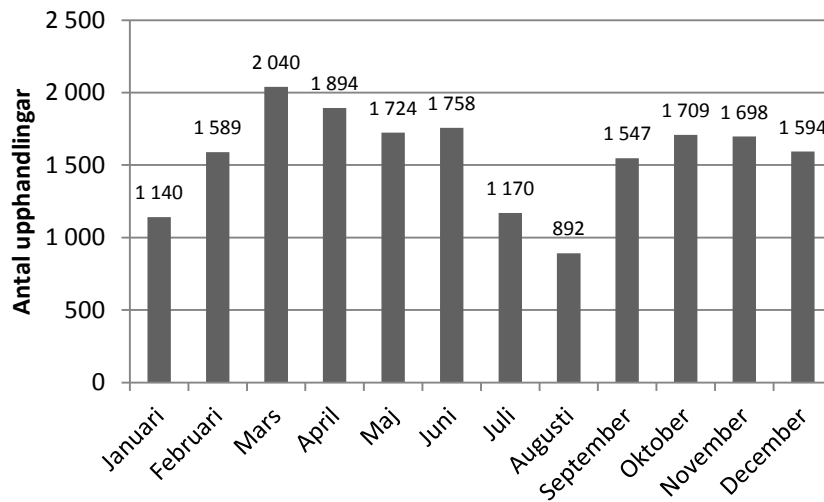
Förfarande	Antal upphandlingar	Andel
Förenklat	13 525	72 %
Öppet	4 326	23 %
Förhandlat	440	2 %
Urvalsupphandling	310	2 %
Selektivt	136	1 %
Konkurrenspräglad dialog	8	0 %
Påskyndat förhandlat	3	0 %
Kvalificeringssystem	3	0 %
Påskyndat selektivt	2	0 %
Formgivningstävlan	2	0 %
Totalt	18 755	100 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Antalet upphandlingar är högst i mars och april

Antalet annonserade upphandlingar är som högst i mars och april. Antalet annonser sjunker under sommarmånaderna och är som lägst under augusti. Antalet är då mindre än hälften än under toppmånaderna mars och april. Även under januari är antalet annonser lägre än under övriga året. Diagram 1 visar hur annonseringen av upphandlingar fördelade sig över årets månader.

Diagram 1 **Antalet annonserade upphandlingar per månad varierade under 2010**

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

En fjärdedel av upphandlingarna omfattas av EU:s upphandlingsdirektiv

Kontrakt som överstiger EU:s tröskelvärden omfattas av upphandlingsdirektiven och måste annonseras i EU:s särskilda annonsdatabas för upphandlingar, *Tenders Electronic Daily* (TED). Även upphandlingar under tröskelvärdena omfattas av EU:s upphandlingsrättsliga principer, men det räcker som huvudregel att de annonseras i en svensk annonsdatabas.

Tabell 2 Tröskelvärden i LOU och i LUF²

Typ av myndighet	Varor och tjänster	Byggentreprenader
Statliga myndigheter (LOU)	1 233 401 kr	47 438 500 kr
Övriga myndigheter (LOU)	1 897 540 kr	47 438 500 kr
Upphandlande enheter (LUF)	3 795 080 kr	47 438 500 kr
Upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS)	3 795 080 kr	47 438 500 kr

Källa: SFS 2011:1575

Ungefär en fjärdedel av alla upphandlingar som genomfördes under 2010 översteg tröskelvärdena.

Tabell 3 Tre fjärdedelar av upphandlingarna var under EU:s tröskelvärden

Över/under tröskelvärde	Antal upphandlingar	Andel
Under	13 828	74 %
Över	4 927	26 %
Totalt	18 755	100 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

2.2 Kommuner och landsting står för hälften

Kommunerna svarade för flest upphandlingar. De svarade för 42 procent av alla upphandlingar som annonserades under 2010, följt av bolag med 26 procent och statliga myndigheter med 20 procent. Kommuner och landsting svarade tillsammans för hälften av alla upphandlingar. Tabell 4 visar hur upphandlingarna fördelas mellan olika typer av myndigheter.

² Tabellen visar de tröskelvärden som gäller under 2012 och 2013. Under 2010 och 2011 var tröskelvärdena marginellt högre. Tabellen innehåller även tröskelvärden för lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet som infördes under 2011.

Tabell 4 Kommunerna är den typ av myndigheter som gjorde flest upphandlingar under 2010

Typ av myndighet	Antal upphandlingar	Andel
Kommuner	7 812	42 %
Bolag	4 804	26 %
Statliga myndigheter	3 808	20 %
Landsting	1 471	8 %
Övriga	858	5 %
Totalt	18 755	100 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

2.3 Fler än tusen myndigheter annonserade upphandlingar under 2010

Under år 2010 annonserades upphandlingar av 1 208 olika myndigheter.³ Tyvärr innehåller Visma Opics databas bara uppgifter om en myndighet per upphandling. Det går därför inte att urskilja vilka upphandlingar som är samordnade, det vill säga upphandlingar där flera myndigheter deltar och tecknar egna separata kontrakt med leverantörer.

I genomsnitt annonserade varje myndighet 16 upphandlingar under 2010. Den myndighet som annonserade flest upphandlingar var Trafikverket, med 667 stycken, följt av Göteborgs och Stockholms stad, med 345 respektive 247 upphandlingar.⁴ Tabell 5 redovisar vilka myndigheter som gjorde flest upphandlingar under 2010.

³ 1208 olika organisationsnummer.

⁴ Trafikverket bildades våren 2010 genom en sammanslagning av bl.a. Vägverket och Banverket. Förutom de upphandlingar som annonserades av Trafikverket annonserades 170 upphandlingar av Banverket under 2010.

Tabell 5 **Myndigheter som annonserat fler än 100 upphandlingar under 2010**

Myndighet	Antal upphandlingar
Trafikverket	667
Göteborgs stad	345
Stockholms stad	247
Västra Götalands läns landsting	229
Fortifikationsverket	213
Kommunalförbundet Inköp Gävleborg	207
Försvarets materielverk FMV	200
Region Skåne, Regionservice	179
Vägverket	173
Banverket	171
Statens fastighetsverk	168
Malmö stad	165
Uppsala kommun	145
Skellefteå kommun	132
Fasticon AB	129
Arbetsförmedlingen	124
AB Storstockholms Lokaltrafik (SL)	120
Umeå kommun	120
Stockholms läns landsting	119
Kriminalvården	116
Luleå kommun	113
Karolinska universitetssjukhuset	112
Landstinget i Uppsala län	105
Botkyrka kommun	103
Jönköpings kommun	101

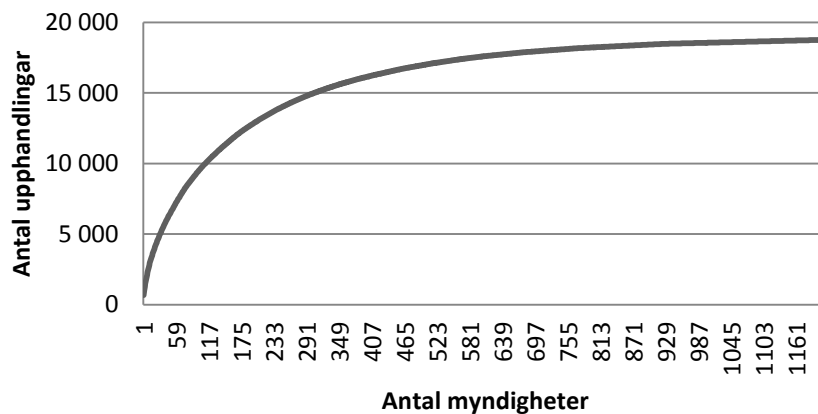
Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Vi noterar att Fasticon AB, som är ett privat aktiebolag, angetts som myndighet i databasen. En förklaring kan vara att de agerat som ombud.

Många myndigheter genomför bara ett fåtal upphandlingar varje år. Under år 2010 genomförde 278 myndigheter, eller 23 procent av myndigheterna, bara en enda annonserad upphandling. Men deras upphandlingar utgjorde bara 1,5 procent av samtliga annonserade upphandlingar 2010.

Den tiondel av myndigheterna som genomförde flest upphandlingar under 2010, omkring 100 myndigheter, stod tillsammans för ungefär hälften av upphandlingarna under året. Diagram 2 beskriver den sammanlagda fördelningen av upphandlingarna under 2010.

Diagram 2 Ett fåtal myndigheter stod för en stor andel av de annonserade upphandlingarna under 2010

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

2.4 Fyra av tio upphandlingar gäller anläggningsarbete

Varje upphandlingsannons måste innehålla minst en så kallad CPV-kod. Koden anger vilken kategori av varor, tjänster eller byggentreprenader som upphandlingen avser. Syftet med CPV-koderna är att göra det möjligt för bland annat leverantörer att avgränsa sitt

sökande till områden som de är intresserade av. Sammanlagt finns närmare 10 000 CPV-koder.⁵

Det är både möjligt och vanligt att flera CPV-koder anges i en annons eftersom upphandlingar ofta gäller kombinationer av flera olika varor och tjänster. I genomsnitt har varje annons 3,8 CPV-koder. Som mest har en annons 89 olika CPV-koder.

Ca 40 procent av upphandlingarna gäller *Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)*. Därefter kommer *Arkitekt, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster*, som svarade för tio procent av upphandlingarna. En upphandling kan alltså ingå i båda dessa CPV-huvudgrupper.

Tabell 6 redovisar de CPV-huvudgrupper som är vanligast och som förekom i minst fem procent av upphandlingsannonserna under 2010. Varje upphandling räknas bara en gång per CPV-huvudgrupp oavsett hur många CPV-koder inom en CPV-huvudgrupp som angetts. Eftersom upphandlingarna kan ha fler än en CPV-kod kan de också tillhöra flera CPV-huvudgrupper, vilket innebär att andelarna summerar till mer än 100 procent.

⁵ CPV-koderna är uppbyggda i en trädstruktur där de två första siffrorna anger huvudgrupp och de följande siffrorna anger en ökande grad av precisering. CPV-koderna består av en 8-siffrig kod plus en kontrollsiffra. Koderna fastställs av kommissionen.

Tabell 6 CPV-huvudgrupper som står för minst fem procent av upphandlingarna under 2010

CPV-huvudgrupp		Antal upphandlingar	Andel*
45	Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	7 592	40 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	1 800	10 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 739	9 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial	1 468	8 %
50	Reparation och underhåll	1 338	7 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	1 272	7 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 170	6 %
42	Industrimaskiner	1 138	6 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	895	5 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	891	5 %

* Varje upphandling kan tillhöra flera CPV-huvudgrupper.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

I bilaga 1 redovisas antalet upphandlingar under 2010 för samtliga CPV-huvudgrupper.

2.5 Flest upphandlingar i Stockholm och Västra Götaland

Alla annonser innehåller minst en kod för vilken region varan eller tjänsten ska levereras i. Vid annonsering i TED kan endast en leveransort anges, vilket innebär att hela Sverige kan anges som leveransort för upphandlingar som avser mer än ett län. I genomsnitt

har upphandlingarna 1,13 regionkoder. Tabell 7 redovisar antal upphandlingar per leveransort.⁶

Tabell 7 Stockholm och Västra Götaland var de vanligaste leveransorterna i upphandlingar under 2010

Leveransort	Antal upphandlingar	Andel av samtliga upphandlingar
Stockholms län	3 451	18 %
Västra Götalands län	3 360	18 %
Skåne län	2 110	11 %
Sverige	1 506	8 %
Östergötlands län	939	5 %
Norrbottens län	883	5 %
Västerbottens län	818	4 %
Jönköpings län	755	4 %
Uppsala län	704	4 %
Dalarnas län	695	4 %
Gävleborgs län	675	4 %
Hallands län	603	3 %
Västernorrlands län	594	3 %
Värmlands län	569	3 %
Södermanlands län	543	3 %
Kalmar län	519	3 %
Västmanlands län	506	3 %
Örebro län	451	2 %
Kronobergs län	442	2 %
Blekinge län	431	2 %
Jämtlands län	317	2 %
Gotlands län	152	1 %
Utanför Sverige*	111	1 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

2.6 Tilldelningsgrunden ekonomiskt mest fördelaktiga anbud är vanligast

Visma Opic har för huvuddelen av upphandlingarna registrerat vilken tilldelningsgrund som myndigheten tillämpat när de tilldelat

⁶ Förutom Sverige förekom 47 länder som leveransort i Visma Opics databas. De länder som förekom i flest upphandlingar var Norge och Danmark.

kontrakt. Tilldelningsgrunden kan antingen vara *lägsta pris* eller *ekonomiskt mest fördelaktiga anbud*. *Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud* betyder bland annat upphandlingar där man värderat anbudens kvalitet eller vägt samman pris och kvalitet. Vid tilldelningsgrunden *lägsta pris* rankas anbuden enbart efter pris. Att anbuden rankas efter pris hindrar inte att myndigheten ställer hårda krav på kvalitet i förfrågningsunderlaget.

Bedömningsgrunden *ekonomiskt mest fördelaktiga anbud* är vanligast och tillämpades i hälften av upphandlingarna, medan *lägsta pris* används i en tredjedel. I övriga 18 procent av upphandlingarna har tilldelningskriteriet inte framgått av de dokument som samlats in.

Tabell 8 Annonserade upphandlingar under 2010, per tilldelningskriterium

Tilldelningskriterium	Antal upphandlingar	Andel
Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	9 273	49 %
Lägsta pris	6 129	33 %
Ej registrerat	3 353	18 %
Totalt	18 755	100 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

I tabell 9 framgår hur ofta respektive utvärderingsgrund tillämpats vid olika upphandlingsförfaranden.

Tabell 9 Tilldelningskriterier vid annonserade upphandlingar under 2010, per förfarande

Förfarande	Ekonomiskt mest fördelaktiga	Lägsta pris	Okänt	Totalt
Förenklat	6 444	4 398	2 683	13 525
Öppet	2 474	1 643	209	4 326
Förhandlat	210	55	175	440
Urvalsupphandling	56	15	239	310
Selektivt	78	18	40	136
Konkurrenspräglad dialog	6		2	8
Kvalificeringssystem	1		2	3
Påskyndat förhandlat	3			3
Formgivningstävlan			2	2
Påskyndat selektivt	1		1	2
Totalt	9 273	6 129	3 353	18 755

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

2.7 Avtalstiden är ofta kortare än två år

För drygt hälften av upphandlingarna som är registrerade i Visma Opics databas finns en uppgift om avtalstid registrerad. I sju av tio av dessa upphandlingar var avtalstiden kortare än två år. Endast i tre procent av upphandlingarna var avtalstiden längre än fyra år. Tabell 10 redovisar hur många upphandlingar som hade avtalstider inom olika intervall.

Tabell 10 Avtalstider vid upphandlingar 2010

Avtalstid	Antal	Andel
Kortare än ett år	3 118	31 %
Ett till två år	3 939	39 %
Två till fyra år	2 772	27 %
Längre än fyra år	316	3 %
Summa	10 145	100 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Det förekommer också avtalstider som är betydligt längre än fyra år. Under 2010 sträckte sig den längsta ända fram till 2028, vilket inne-

bär en avtalstid på 18 år. Tabell 11 redovisar de upphandlingar som hade en avtalstid som löpte fram till år 2020 eller senare.

Tabell 11 Upphandlingar under 2010 med en avtalstid som sträcker sig fram till år 2020 eller senare

Myndighet	Upphandlingens rubrik	Förfarande	Slutdatum*
Rikspolisstyrelsen	Nytt polishus i Södertälje för Polismyndigheten i Stockholms län	Öppet	2028-05-31
Upplands Lokaltrafik AB	Regional busstrafik i Uppsala län	Förhandlat	2022-06-13
Östgötatrafiken AB	Allmän kollektivtrafik i Östergötland	Förhandlat	2021-06-11
4:e Storstadsregionens Kommunalförb.	Bibliotekssystem	Öppet	2021-03-28
Trafikverket	Funktionssamordnare / projekteringsledare för genomförandeskedet, projekt Södertörnsleden, Stockholm län	Öppet	2020-12-31
Trafikverket	Projekteringsledare / funktionssamordnare för projekt Södertörnsleden, Stockholms län	Öppet	2020-12-31
Västtrafik AB	Trafiktjänster 2012 Götaälvdalen	Förhandlat	2020-12-31
Knivsta kommun	LSS-upphandling	Förenklat	2020-12-31
Kalmar kommun	Bostäder med särskild service	Förenklat	2020-10-31
ÖrebroBostäder AB	Ombyggnad av 8 st hissar Etapp 4	Förenklat	2020-10-09
Trafikverket	Kontroll av grundvattennivåer och sättningsrörelser vid vägprojekt Förbifart Stockholm	Öppet	2020-06-30
Halmstads Fastighets AB	HFAB - Breard 2:88	Förenklat	2020-06-09
Region Skåne	Malmö Södervärn	Förhandlat	2020-06-02
Gagnefsbostäder AB	Bredbandnät	Förenklat	2020-05-31

* Optioner om förlängning är inte medräknade.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

3 Konkurrensen vid upphandlingar

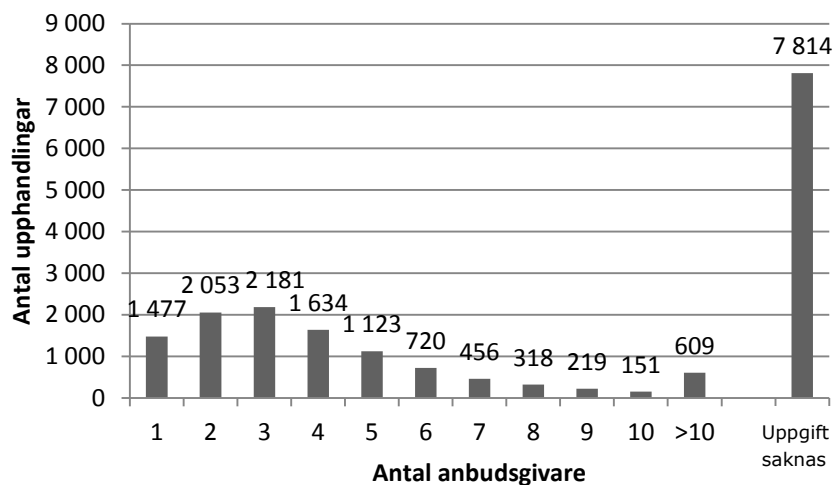
I genomsnitt lämnades anbud från 4,4 anbudsgivare i upphandlingarna under 2010. Att flera anbudsgivare lämnar anbud behöver dock inte innebära att det råder effektiv konkurrens. Detta beror bland annat på att många upphandlingar avser ramavtal eller är uppdelade på flera avtalsområden där flera anbudsgivare tilldelas kontrakt.

3.1 I genomsnitt lämnar 4,4 anbudsgivare anbud

Hur väl konkurrensen inom offentliga upphandlingar fungerar kan inte sammanfattas med en enkel siffra. Uppgifter om hur många anbudsgivare som lämnat anbud i upphandlingar säger ändå något om vilka områden där det finns fler eller färre aktörer på marknaden.

Visma Opic har samlat uppgifter om vilka anbudsgivare som lämnat anbud i upphandlingar. Insamlingen har inte varit heltäckande under året, men ger ändå en viss bild av läget. Varje anbudsgivare har bara registrerats en gång per upphandling, även om den lämnat flera anbud.

I några upphandlingar lämnades det in anbud från fler än hundra anbudsgivare, medan det i andra bara inkom ett eller två. I genomsnitt uppgick antalet anbudsgivare till 4,4 per annonserad upphandling.

Diagram 3 Antal anbudsgivare per upphandling under 2010

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Vid förenklade upphandlingar deltog i genomsnitt 4,1 anbudsgivare. Vid öppna upphandlingar var genomsnittet 4,7 anbudsgivare. Tabell 12 visar hur många anbudsgivare som i genomsnitt deltog vid olika förfaranden.

Tabell 12 Genomsnittligt antal anbudsgivare i upphandlingar under 2010, per förfarande

Förfarande	Antal anbudsgivare per upphandling i genomsnitt
Formgivningstävlan	31,0
Påskyndat selektivt	18,0
Selektivt	8,7
Påskyndat förhandlat	7,7
Urvalsupphandling	7,0
Öppet	4,7
Förhandlat	4,2
Förenklat	4,1
Konkurrenspräglad dialog	1,7
Totalt	4,4

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Hur många anbudsgivare som lämnar anbud varierar mellan olika branscher. Flest anbudsgivare förekom vid upphandlingar inom CPV-huvudgruppen *Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster*, där det i genomsnitt förekom 6,4 anbudsgivare per upphandling.

Tabell 13 redovisar antal anbudsgivare i de branscher där flest anbudsgivare i genomsnitt deltog under år 2010.

Tabell 13 CPV-huvudgrupper med flest anbudsgivare per upphandling under 2010

	CPV-huvudgrupp	Antal anbudsgivare i genomsnitt	Antal upphandlingar
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	6,4	196
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,3	703
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	5,8	1 739
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	5,8	1 800
22	Trycksaker och tillhörande produkter	5,5	183
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	5,1	258
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	5,1	218
80	Undervisning och utbildning	5,1	598
41	Uppsamlat och renat vatten	5,0	7
51	Installation (utom programvara)	4,9	581

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Antalet anbudsgivare per upphandling var lägst vid upphandlingar av *Jordbruksmaskiner*. Där kom det i genomsnitt in anbud från 2,8 anbudsgivare per upphandling under 2010. Tabell 14 redovisar de tio CPV-huvudgrupper där det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling var lägst under år 2010.

Tabell 14 CPV-huvudgrupper med lägst antal anbudsgivare per upphandling i genomsnitt under 2010

	CPV-huvudgrupp	Antal anbudsgivare i genomsnitt	Antal upphandlingar
16	Jordbruksmaskiner	2,8	137
24	Kemiska produkter	2,8	168
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	3,0	647
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	3,1	108
34	Transportutrustning och transport- hjälpmedel	3,2	1 170
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	3,2	138
65	El-, vatten- och energiverk	3,5	236
66	Finans- och försäkringstjänster	3,6	381
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogs- bruksprodukter samt tillhörande produkter	3,6	164
48	Programvara och informations- system	3,6	398

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Det finns också regionala skillnader i hur många anbudsgivare som deltagit per upphandling. Antalet anbudsgivare per upphandling var högst i upphandlingar som hade *Sverige* som leveransort. Som nämnts tidigare innefattar *Sverige* alla upphandlingar över tröskelvärdena med fler än ett län som leveransort, eftersom det i TED-annonserna inte går att ange fler än en leveransort.

Tabell 15 visar hur många anbudsgivare som i genomsnitt deltagit i upphandlingar med olika leveransorter.⁷

⁷ Tabellen innehåller endast leveransorter i Sverige.

**Tabell 15 Antal anbudsgivare i genomsnitt per i annonserad
upphandling under 2010, per leveransort**

Leveransort	Antal anbudsgivare per upphandling i genomsnitt
Sverige	5,1
Stockholms län	4,8
Gotlands län	4,7
Skåne län	4,7
Kronobergs län	4,6
Södermanlands län	4,6
Gävleborgs län	4,3
Västra Götalands län	4,3
Västmanlands län	4,3
Hallands län	4,2
Örebro län	4,2
Östergötlands län	4,1
Västernorrlands län	4,1
Blekinge län	4,1
Västerbottens län	4,1
Uppsala län	4,1
Värmlands län	4,1
Jämtlands län	4,1
Jönköpings län	4,0
Kalmar län	4,0
Dalarnas län	3,8
Norrbottens län	3,5
Totalt	4,4*

* Genomsnitt inkluderar även leveransorter utanför Sveriges gränser.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Antalet anbudsgivare skiljer sig relativt lite mellan upphandlingar med olika tilldelningskriterier. Det var i genomsnitt 0,3 fler anbudsgivare vid upphandlingar där *ekonomiskt mest fördelaktiga anbud* användes som tilldelningskriterium än vid upphandlingar där *lägsta pris* var utvärderingskriterium. Detta visar tabell 16.

Tabell 16 **Antal anbudsgivare per upphandling vid olika tilldelningskriterier under 2010**

Tilldelningskriterie	Antal anbudsgivare per upphandling i genomsnitt
Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	4,5
Lägst pris	4,2
Ej registrerat	4,2
Totalt	4,4

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

3.2 Fyra av tio anbudsgivare utses till vinnare

Antalet anbudsgivare är en mycket grov indikator på konkurrensen i en upphandling. Det kan till exempel hända att flera anbudsgivare – eller till och med alla – tilldelas kontrakt i en upphandling. Det är särskilt vanligt vid upphandlingar av ramavtal. Det förekommer också att upphandlingar är uppdelade i flera olika avtalsområden där separata kontrakt tecknas för varje avtalsområde. En analys av konkurrensen bör därför ta hänsyn till hur stor andel anbudsgivarna som tilldelas kontrakt.

I flera av de upphandlingar där antalet anbudsgivare varit högst har en stor andel av de som lämnat in anbud vunnit upphandlingen och fått teckna ett kontrakt eller ramavtal. Det förekommer till och med att samtliga anbudsgivare utsetts till vinnare. Detta visar att ett högt antal anbudsgivare i en upphandling inte behöver vara liktydigt med en hård konkurrens.

Tabell 17 redovisar de upphandlingar under 2010 där antalet vinnande anbudsgivare varit högst.

**Tabell 17 Annonserade upphandlingar med fler än 40 vinnande
anbudsgivare under 2010**

Myndighet	Rubrik	Antal anbuds- givare	Varav vinnare	Andel vinnare
Försvarmaktens Logistik	Inrikes Hotell Staten	183	151	83 %
Försvarmaktens Logistik	Inrikes konferens staten	117	100	85 %
Mora kommun	HVB Barn/Ungdom/Familje- och Vuxenplacering 2011	107	85	79 %
Huddinge kommun	Insatser enl. SoL och LVU för barn unga familjer	99	83	84 %
Västfastigheter	Ramavtal Västfastigheter 2011-2014	115	81	70 %
Kriminalvården	Behandlingshem	81	81	100 %
Trollhättans stad	HVB Barn/Ungdom/Familje- och Vuxenplacering	65	64	98 %
Umeå kommun	HVB-Tjänster Barn och Unga	85	59	69 %
X-Trafik AB	Samhällsbetald Anrops- styrd trafik	44	43	98 %
Landstinget Sörmland	Bemannings-tjänster- Läkare	44	43	98 %
Landstinget i Uppsala län	Läkemedel	54	42	78 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

I genomsnitt utses 39 procent av anbudsgivarna till vinnare i någon form (*vinnande*), medan 60 procent deltog i upphandlingarna utan att vinna (*deltagande*). En procent utgjordes av anbudsgivare som efter prekvalificering inte tilläts lämna anbud (*sökande*). Tabell 18 visar antal anbudsgivare i genomsnitt per annonserad upphandling under 2010.

Tabell 18 Antal anbudsgivare i genomsnitt per annonserad upphandling under 2010

Kategori	Antal anbudsgivare*	Andel av anbudsgivare*	Genomsnitt per upphandling*
Deltagande	30 013	60 %	2,7
Vinnande	19 381	39 %	1,8
Sökande	644	1 %	0,1
Totalt	50 038	100 %	4,4

* I vissa upphandlingar finns endast uppgift om vinnande anbudsgivare.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Förhållandet mellan det totala antalet anbudsgivare och antalet vinnare skiljer sig kraftigt åt mellan olika branscher. Störst andel vinnare finns vid upphandlingar inom CPV-huvudgrupperna *Hotell, restaurang och detaljhandelstjänster* och *Kemiska produkter*. I båda branscherna utsågs 69 procent av anbudsgivarna till vinnare under år 2010.

Tabell 19 Branscher där högst andel av anbudsgivarna utsetts till vinnare vid annonserade upphandlingar 2010

CPV-huvudgrupp	Totalt antal anbudsgivare i genomsnitt	Varav vinnare i genomsnitt	Andel vinnare
55 Hotell-, restaurang- och detaljhandels-tjänster	6,4	4,4	69 %
24 Kemiska produkter	2,9	1,9	66 %
33 Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	4,6	2,6	58 %
85 Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,3	3,6	57 %
19 Skinn och textilier, plast- och gummi-material	4,7	2,6	55 %
14 Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	3,0	1,6	55 %
15 Livsmedel, drycker, tobak o. d.	3,9	2,1	54 %
76 Tjänster för olje- och gasindustrin	4,1	2,2	53 %
60 Transporter (utom avfallstransport)	4,0	2,1	52 %
16 Jordbruksmaskiner	2,8	1,4	49 %
Samtliga	4,4	1,7	39 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

I andra branscher är andelen vinnare avsevärt lägre. Ett sådant exempel är *Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)*, som utgör 40 procent av alla upphandlingar. Där utsågs i genomsnitt 1,5 vinnare per upphandling, vilket motsvarade 35 procent av de företag som lämnat anbud.

I bilaga 2 redovisas antal anbudsgivare och andel vinnare för samtliga CPV-huvudgrupper under 2010.

Uppgifterna om anbudsgivare är inte fullständiga

Uppgifter om namn på anbudsgivare finns registrerat för knappt 60 procent av alla annonserade upphandlingar under 2010. Visma Opic har under 2010 inte registrerat uppgift om företagens organisationsnummer, vilket gör att det inte går att göra statistiska jämförelser om vilka anbudsgivare som lämnat anbud i upphandlingarna.

Den anbudsgivare som finns registrerad som anbudsgivare i flest upphandlingar 2010 var Peab Sverige AB, med 460 anbud, tätt följd av Svevia AB med 447 anbud och Skanska Sverige AB med 412 anbud.

Eftersom statistiken bygger på hur företagsnamnet har registrerats kan samma företag förekomma med olika stavningar i databasen. Vi konstaterar också att såväl Peab som Svevia och Skanska förekommer med flera stavningar på listan över de anbudsgivare som lämnat anbud i fler än 100 upphandlingar under 2010. Antalet upphandlingar som en anbudsgivare deltagit i kan således vara betydligt högre än vad siffrorna visar.

Tabell 20 redovisar namnen på de anbudsgivare som lämnat anbud i flest upphandlingar under 2010.

**Tabell 20 Anbudsgivare som lämnat anbud i fler än 100
upphandlingar under 2010**

Anbudsgivare	Antal upphandlingar
Peab Sverige AB*	460
Svevia AB*	447
Skanska Sverige AB*	412
NCC Construction Sverige AB*	408
NCC*	271
Ramböll Sverige AB	252
Tyréns AB	246
PEAB*	242
YIT Sverige AB	234
SKANSKA*	197
Bravida Sverige AB	195
Vectura Consulting AB	194
Grontmij AB	171
WSP Sverige AB	169
ISS Facility Services AB	131
COWI AB	121
SVEVIA*	118
Samhall AB	113
NCC Roads AB*	105

* Samma anbudsgivare kan förekomma flera gånger i tabellen eftersom sammanställningen bygger på namnet i textform, och olika stavningar hanteras som olika organisationer.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

4 Överprövningar

Av de upphandlingar som annonserades under år 2010 blev 1 237 överprövade, vilket motsvarar sju procent av upphandlingarna. Överprövningar var vanligast vid upphandlingar inom CPV-huvudgrupperna "Livsmedel, drycker, tobak" och "Post och telekommunikationstjänster", där 17 procent av upphandlingarna inom respektive grupp blev överprövade år 2010.

En leverantör kan överklaga en upphandling genom att ansöka om överprövning av upphandlingen hos förvaltningsrätten. En överprövning kan bli aktuell om leverantören anser att en myndighet har brutit mot bestämmelserna i LOU eller LUF på ett sådant sätt att leverantören har lidit skada, eller kan komma att lida skada. Förvaltningsrätten kan då besluta att upphandlingen ska rättas eller att upphandlingen helt eller delvis måste göras om.

4.1 Sju procent av upphandlingarna blev överprövade

De 1 237 annonserade upphandlingar som under 2010 överprövades motsvarar 7 procent av samtliga annonserade upphandlingar. Andelen överprövningar var högst vid *selektivt* förfarande, 13 procent.

När det gäller de vanligaste upphandlingsförfarandena var överprövningar dubbelt så vanliga vid upphandlingar enligt *öppet* förfarande som vid *förenklat* förfarande, andelarna var elva respektive fem procent. Tabell 21 visar antalet och andelen överprövningar för samtliga förfaranden som omfattas av LOU eller LUF.

Tabell 21 Andel upphandlingar som överprövats av de upphandlingar som genomfördes under 2010, per förfarande

Förfarande	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel
Selektivt	136	17	13 %
Öppet	4 326	495	11 %
Förhandlat	440	31	7 %
Urvalsupphandling	310	20	6 %
Förenklat	13 525	674	5 %
Påskyndat selektivt	2	0	0 %
Påskyndat förhandlat	3	0	0 %
Kvalificeringssystem	3	0	0 %
Konkurrenspräglad dialog	8	0	0 %
Formgivningstävlan	2	0	0 %
Totalt	18 755	1 237	7 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Överprövningar var vanligast vid upphandlingar av livsmedel och post- och telekommunikationstjänster

Andelen upphandlingar som blir föremål för överprövning varierar mellan olika branscher. Tabell 22 visar att överprövningar är vanligast inom CPV-huvudgrupperna *Livsmedel, drycker, tobak* och *Post och telekommunikationstjänster*. Där blev 17 procent av upphandlingarna överprövade år 2010.

Överprövningar är däremot relativt ovanliga vid upphandlingar av "*Anläggningsarbete*", som är den CPV-huvudgrupp där det sker flest upphandlingar. Endast fyra procent av dessa upphandlingar blev överprövade i domstol. I bilaga 3 redovisas andelen överprövningar för samtliga CPV-huvudgrupper.

Tabell 22 Branscher med högst andel överprövningar under 2010

CPV-huvudgrupp	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel
64 Post- och telekommunikationstjänster	110	19	17 %
15 Livsmedel, drycker, tobak o. d.	181	31	17 %
19 Skinn och textilier, plast- och gummi-material	75	12	16 %
32 Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	417	64	15 %
30 Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	352	51	14 %
76 Tjänster för olje- och gasindustrin	41	5	12 %
80 Undervisning och utbildning	598	72	12 %
22 Trycksaker och tillhörande produkter	183	22	12 %
60 Transporter (utom avfallstransport)	445	53	12 %
33 Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	810	96	12 %
48 Programvara och informationssystem	398	46	12 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

När *ekonomiskt mest fördelaktiga* anbud används som tilldelningskriterium var andelen överprövningar sju procent, medan den vid utvärdering genom *lägsta pris* var något lägre, sex procent. Det framgår av tabell 23.

Tabell 23 Andel upphandlingar som överprövats under 2010 per tilldelningskriterium

Tilldelningskriterium	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel
Ekonomiskt mest fördelaktiga anbud	9 273	657	7 %
Lägsta pris	6 129	381	6 %
Uppgift saknas	3 353	199	6 %
Totalt	18 755	1 237	7 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Stockholms läns landsting och Arbetsförmedlingen fick flest upphandlingar överprövade

Många av de myndigheter som fick flest upphandlingar överprövade under år 2010 har också genomfört ett stort antal upphandlingar. Det gör att det är naturligt att ett flera upphandlingar blir överprövade. Men några myndigheter har fått en avsevärt högre andel av sina upphandlingar överprövade än genomsnittet på sju procent. Högst *antal* upphandlingar som blev överprövade fick Stockholms läns landsting och Arbetsförmedlingen. Detta framgår av tabell 24.

Tabell 24 Myndigheter som annonserat flest upphandlingar under 2010 som blivit överprövade

Myndighet	Antal upphandlingar	Varav över- prövade	Andel
Stockholms läns landsting	189	30	16 %
Arbetsförmedlingen	118	30	25 %
Göteborgs Stad	435	28	6 %
Region Skåne	123	27	22 %
Kommunalförbundet Inköp Gävleborg	211	25	12 %
Trafikverket	667	25	4 %
Stockholms stad	239	19	8 %
Försvarets materielverk FMV	199	17	9 %
Malmö stad	165	16	10 %
Uppsala kommun	145	13	9 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Upphandlingar med flera anbudsgivare blir oftare överprövade

Sannolikheten för att en upphandling ska bli överprövad hänger tydligt samman med hur många anbudsgivare som deltagit i den. Andelen överprövade upphandlingar ökar från nästan noll vid få anbudsgivare till en tredjedel när antalet anbudsgivare var 30 eller fler. Detta kan vi se i tabell 25.

Tabell 25 Annonserade upphandlingar under 2010 som överprövats i förhållande till antal anbudsgivare

Antal anbudsgivare	Antal upphandlingar	Varav överprövade	Andel
1	1 477	4	0 %
2	2 053	75	4 %
3-7	6 114	340	6 %
8-12	875	99	11 %
13-19	275	41	15 %
20-29	89	20	22 %
30-	58	20	34 %
Uppgift saknas	7 814	638	8 %
Totalt	18 755	1 237	7 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

4.2 Antalet överprövningsärenden i domstol minskade under 2011

Konkurrensverket har även fått uppgifter från Domstolsverket om antalet överprövningsmål i domstolarna. Antalet överprövningsmål ökade kraftigt under flera år fram till 2010. År 2011 bröts den uppåtgående trenden. Antalet ansökningar om överprövning av upphandlingar som inkom till förvaltningsrätterna uppgick under det året endast till 2 754, vilket innebar en minskning med 23 procent i förhållande till 2010.

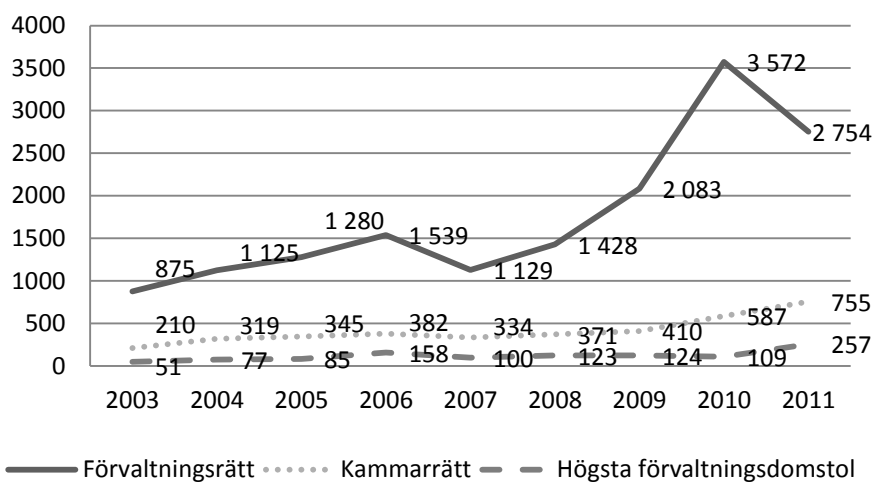
Antalet mål i förvaltningsdomstolarna är inte ett rättvisande mått för hur många upphandlingar som överprövas, eftersom en överprövad upphandling kan ge upphov till flera målnummer i Domstolsverkets statistik. Om en leverantör begär överprövning av en samordnad upphandling (där flera upphandlande myndigheter deltar) kan domstolarna registrera ett målnummer för varje myndighet. Om dessutom flera anbudsgivare begär överprövning av en upphandling kan varje ansökan bli ett eget målnummer.

Varje kombination av sökande och myndighet kan alltså registreras som separata målnummer. Om dessutom dessa ansökningar lämnas

in vid olika förvaltningsrätter kan domstolarna samordna handläggningen genom att sammanföra målen. Detta kan innebära att ytterligare målnummer skapas vid överföringen mellan olika domstolar. En enda upphandling som överprövas kan därför leda till ett stort antal målnummer i domstolarna, även om den i praktiken handläggs som ett enda mål.

Diagram 4 visar antalet inkomna mål vid förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen för åren 2003–2011.

Diagram 4 Antal inkomna ansökningar om överprövningar vid domstol år 2003–2011

Källa: Domstolsverket

Leverantörerna fick bifall i förvaltningsrätterna i 31 procent av målen

Enligt Domstolsverkets statistik avgjordes 3 154 mål om överprövning av förvaltningsrätterna under 2011. Leverantörerna fick bifall till sin talan i 31 procent av dessa mål. Det innebär att myndigheten

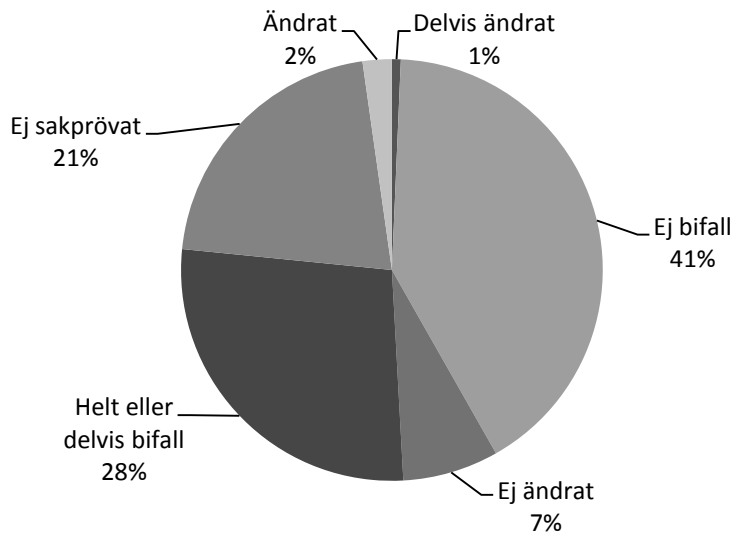
ålagts att helt eller delvis rätta eller göra om upphandlingen.⁸ I 48 procent av målen fick leverantören istället avslag.⁹ Resterande 21 procent av målen blev inte prövade i sak, vilket innebär att domstolen har avgjort målet utan att pröva om upphandlingen har gått rätt till. Detta kan ske till exempel då ansökan om överprövning kommit in för sent, eller om målet lämnats över till en annan förvaltningsrätt. I nio fall saknas det uppgifter om utgången i målet.

Redovisningen av de mål om överprövning av upphandlingar som avgjordes år 2011 omfattar bara de mål som avgjordes i första instans – det vill säga förvaltningsrätt, och tar inte hänsyn till den fortsatta prövningen i kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen. Det går inte att utläsa av dessa uppgifter i hur många av upphandlingsmålen som domstolarna slutligt beslutat att upphandlingen ska rättas eller göras om. Diagram 5 redovisar resultaten av de mål om överprövning av upphandlingar som avgjordes år 2011.

⁸ Beslut om helt eller delvis bifall samt ändrat eller delvis ändrat beslut.

⁹ Ej bifall eller ej ändrat beslut.

Diagram 5 Resultat av avgjorda mål om överprövning av upphandlingar i förvaltningsrätt 2011

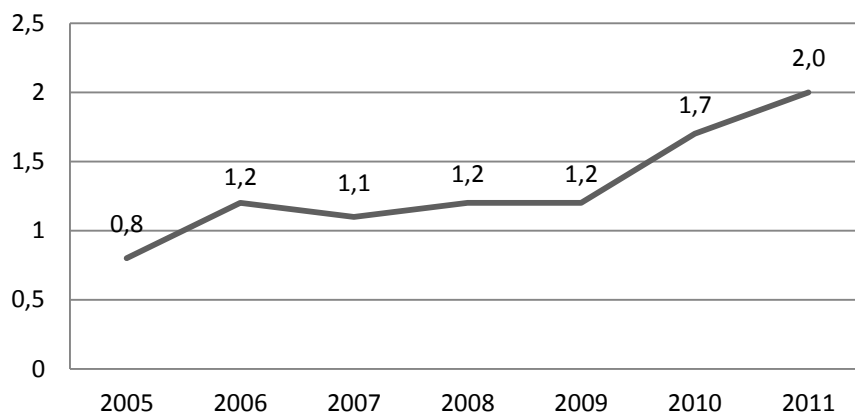

Källa: Domstolsverket, egna beräkningar

4.3 Handläggningstiden i förvaltningsrätterna är i genomsnitt två månader

Domstolsverket redovisar även statistik över handläggningstider, det vill säga hur lång tid det tar från det att ett mål kommit in till en domstol till dess att domstolen fattat slutligt beslut. Den genomsnittliga handläggningstiden för överprövningsmål i förvaltningsrätterna var 2,0 månader under år 2011. Av diagram 6 framgår att handläggningstiderna i förvaltningsrätterna mer än fördubblats sedan år 2005.

Diagram 6 Genomsnittlig handläggningstid i mål om överprövning i förvaltningsrätt (månader)

Källa: Domstolsverket

En överprövning i kammarrätt som beviljas prövningstillstånd tar i genomsnitt 3,3 månader

Handläggningstiderna i kammarrätterna och Högsta förvaltningsdomstolen beror i hög grad på om prövningstillstånd beviljas eller inte. Under 2011 meddelade kammarrätterna prövningstillstånd i drygt en tredjedel (36 procent) av de upphandlingsmål som överklagats till dem.

Handläggningstiden för prövningstillstånd i kammarrätterna var i genomsnitt 0,7 månader under 2011. De mål som beviljades prövningstillstånd hade en genomsnittlig handläggningstid på 2,6 månader från det att prövningstillstånd beviljats tills dess att målet avslutades. De mål som beviljades prövningstillstånd i kammarrätterna hade alltså en handläggningstid på i genomsnitt 3,3 månader från att målet kom in till kammarrätten till dess målet avslutades.

Under 2011 meddelade Högsta förvaltningsdomstolen prövningstillstånd i tre procent av de upphandlingsmål som överklagats till dem. Handläggningstiden för prövningstillstånd var även för Högsta för-

valtningsdomstolen i genomsnitt 0,7 månader. De mål som beviljades prövningstillstånd hade en genomsnittlig handläggningstid på 4,2 månader från det att prövningstillstånd beviljats till dess målet avslutats. Det betyder att den sammanlagda handläggningstiden för de mål som beviljades prövningstillstånd var 4,9 månader från att målet kom in till Högsta förvaltningsdomstolen till dess att målet avslutades.

Förutom domstolarnas handläggningstider tillkommer tiden från att en domstol fattat slutligt beslut till dess ett överklagande har överlämnats till överinstansen. I tabell 26 redovisas de genomsnittliga handläggningstiderna i de olika instanserna.

Tabell 26 Handläggningstider i upphandlingsmål om besluten överklagas till kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen

Domstol	Antal avgjorda ärenden 2011	Genomsnittlig handläggningstid under 2011 (månader)	Kumulerad handläggningstid* (månader)
Överprövning i förvaltningsrätt	2960	2,0	2,0
Prövningstillstånd i kammarrätt	619	0,7	2,7
Prövning av mål som beviljats prövnings- tillstånd i kammarrätt	250	2,6	5,3
Prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen	234	0,7	6,0
Prövning av mål som beviljats prövnings- tillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen	2	4,2	10,2

* Räkneexempel baserat på genomsnittliga handläggningstider i olika instanser under 2011. I praktiken kan ett mål handläggas i annan ordning, t.ex. om ett beslut att vägra prövningstillstånd överklagas.

Källa: Domstolsverket, egna beräkningar

5 Den offentliga upphandlingens omfattning och värde

Statistiken om den offentliga upphandlingens värde är mycket osäker. En viktig anledning är att många upphandlingsannonser i TED saknar uppgift om upphandlingens värde. SCB gör därför en uppskattning av värdet för var och en av dessa upphandlingar som baseras på liknande upphandlingars värde. Men det uppskattade värdet blir olika beroende på vilken beräkningsmodell SCB använder. Tidigare har SCB använt medianvärdet vid beräkningen. Det har lett till en systematisk underskattning av upphandlingarnas värde. Genom att istället använda medelvärdet av liknande upphandlingar stämmer värdet bättre överens med andra uppskattningar av den offentliga upphandlingens omfattning i Sverige. Det totala värdet av annonserade upphandlingarna över tröskelvärdena under 2010 blir då omkring 290 miljarder kronor.

5.1 Upphandlingens omfattning har underskattats

Våren 2011 pekade Konkurrensverket på att den metod som hittills använts för att samla in upphandlingsstatistik har stora brister. Bland annat pekade vi på att statistiken inte speglar den offentliga upphandlingens omfattning, och att det är mycket osäkert hur stora volymer det handlar om.¹⁰

Konkurrensverkets statistik om 2009 års upphandlingar illustrerar den stora osäkerheten om upphandlingarnas värde. Den statistiken summerade till totalt 188 miljarder kronor. Detta kan jämföras med att den totala upphandlingspliktiga volymen uppskattats till 15,5–18,5 procent av BNP, vilket motsvarar omkring 500-600 miljarder

¹⁰ En utförlig redogörelse för bristerna ges i rapporten *Bättre statistik om offentliga upphandlingar* (Konkurrensverket rapport 2011:5).

kronor.¹¹ Statistiken omfattade alltså mindre än hälften av den totala upphandlingen, och kanske bara en tredjedel. Det finns därför anledning att anta att den metod som tidigare använts för beräkningarna systematiskt har underskattat värdet.

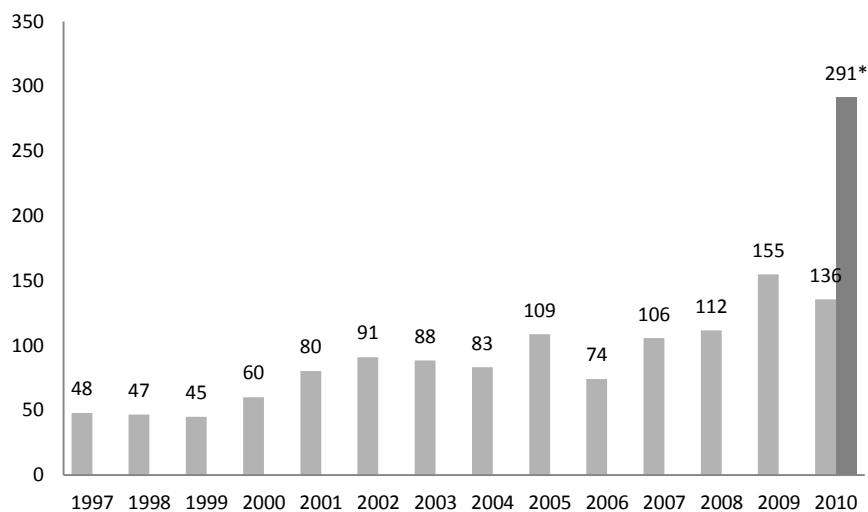
Ny beräkningsmetod dubblar den annonserade upphandlingen

Inför insamlingen av statistik om 2010 års upphandlingar bestämde sig Konkurrensverket för att låta SCB pröva en alternativ metod för att beräkna upphandlingarnas värde. Metoden bygger på beräkningar baserade på medelvärden istället för på medianvärden. En ändrad beräkningsmetod ger ett dubbelt så högt värde på 2010 års upphandlingar. Resultaten visar alltså att den alternativa metoden har stora fördelar, och att en övergång från beräkningar baserade på median till beräkningar baserade på medelvärden leder till en högre och mer rimlig nivå på upphandlingarnas värden.

Av statistiken framgår också att värdet av upphandlingen varierar avsevärt mellan åren. Att värdena varierar så kraftigt kan delvis förklaras av att det relativt ofta förekommer enstaka upphandlingar som är så omfattande att de påverkar den nationella statistiken på ett märkbart sätt. Som exempel kan nämnas att den kraftiga ökningen av den annonserade volymen år 2009 nästan helt kunde förklaras av en enda upphandling, driften av tunnelbanan i Stockholm, som hade ett kontraktswärde på 35 miljarder kronor.

I det följande avsnittet kommer vi att förklara varför metoden baserad på medelvärden är att föredra.

¹¹ Bergman (2008) *”Offentlig upphandling och offentliga inköp. Omfattning och sammansättning”*.

Diagram 7 Annonserade upphandlingar över tröskelvärdena

* De ljusgrå staplarna visar värdet av de svenska upphandlingar som annonserats i TED om *medianvärdena* används vid beräkningen. Den mörkgrå stapeln visar värdet av de svenska upphandlingarna som annonserats i TED 2010 om *medelvärdet* används vid beräkningen.

Källa: Konkurrensverket och SCB 2012

De beräknade värdena är systematiskt lägre än genomsnittet av rapporterade värden

Konkurrensverket har ansvaret för att samla in den upphandlingsstatistik som krävs enligt EU:s upphandlingsdirektiv. Insamlingen genomförs av SCB enligt ungefär samma rutiner som gällde fram till 2007, då ansvaret för statistiken låg hos Nämnden för offentlig upphandling (NOU). Eftersom Sverige inte har någon nationell annonsdatabas bygger statistiken på uppgifter ur EU:s annonsdatabas TED.

Som underlag för statistiken om upphandlingarnas värde använder SCB i första hand uppgifter ur efterannonser i TED. I många upphandlingar sker dock ingen efterannonsering, och ibland saknas uppgift om värde i efterannonseren. I andra hand används då uppgifter om värde som angetts i annonsen. Men ofta saknar även annonsen uppgift om värde. Andelen annonser med uppgift om upphand-

lingens värde har dessutom minskat avsevärt de senaste åren. Under år 2010 hade bara 37 procent av annonserna i TED uppgift om värde. Övriga 63 procent saknade alltså den uppgiften. Tabell 27 visar antal annonser i TED.

Tabell 27 Allt fler annonser i TED saknar uppgift om upphandlingens värde

Antal annonser i TED	2008	2009	2010
Efterannons med belopp	2 015	1 641	1 499
Efterannons utan belopp	965	1 444	1 892
Annons utan avslut med belopp	233	249	275
Annons utan avslut utan belopp	894	931	1 136
Summa antal annonser i TED	4 107	4 265	4 802
Varav annonser med belopp	2 248	1 890	1 774
Andel annonser med belopp	55 %	44 %	37 %
Andel annonser utan belopp	45 %	56 %	63 %

Källa: Konkurrensverket och SCB 2012

För att kunna presentera statistik som omfattar alla annonserade upphandlingar gör SCB en beräkning av så kallade *imputerade värden* för de upphandlingar som saknar uppgift om värde i annonsen. Beräkningen har hittills inneburit att SCB beräknar *medianvärdet* för respektive myndighets upphandlingar de senaste tre åren för upphandlingar av varor, tjänster respektive byggtreprenader. SCB använder sedan dessa medianvärden som upphandlingens värde för respektive myndighets annonser som saknar den uppgiften.

Om en myndighet har annonserat färre än tio upphandlingar av en viss typ har SCB istället beräknat medianvärdet för en grupp av myndigheter. SCB har sedan använt dessa imputerade värden för att beräkna värdet av den annonserade upphandlingen. SCB har gjort grupperingen efter typ av upphandling, typ av myndighet – stat, landsting, kommun, försörjning och övriga – och storleksklass mätt i antalet anställda.

Våren 2011 konstaterade Konkurrensverket att en uppräknings baseras på medianvärden borde innebära en systematisk under-

skattning av värdet på de upphandlingar som saknar uppgift om belopp i annons och efterannons. Vi har inte hittat någon förklaring till varför medianvärden och inte medelvärden använts vid beräkningen, annat än att man tillämpat samma metod som tidigare år.

De annonser som saknade uppgift om värde utgjorde 56 procent av alla annonserade upphandlingar, men deras värde motsvarade endast 16 procent av värdet för samtliga annonserade upphandlingar. Det framgår av tabell 28.

Tabell 28 Annonser med imputerade värden som andel av samtliga upphandlingar och andel av totalt värde år 2009

Värde av annonserade upphandlingar i TED	Antal annonser	Andel av antal annonser	Värde	Andel av värdet
Annonser med belopp	1 890	44 %	129 625 kr	84 %
Annonser utan belopp	2 375	56 %	25 154* kr	16 %
Summa	4 265	100 %	154 779 kr	100 %

* Imputerade värden baserad på medianvärden.

Källa: Konkurrensverket och SCB

För 2010 har både medianvärden och medelvärden använts

För att råda bot på den systematiska underskattningen av värdet på upphandlingarna gav Konkurrensverket inför insamlingen av statistik om 2010 års upphandlingar i uppdrag åt SCB att göra två parallella beräkningar av imputerade värden. SCB fick i uppdrag att dels beräkna utifrån *medianvärden*, dels utifrån *medelvärden* av liknande upphandlingar. Syftet var att undersöka vilken av de båda metoderna som ger mest rimliga resultat.

Det visade sig att de båda metoderna gav mycket olika resultat. En uppräknings som grundas på *medelvärden* blir omkring sex gånger så stor som en beräkning med medianvärden. När medelvärdet används utgör de imputerade värdena en ungefär lika stor andel av det sammanlagda värdet av upphandlingarna som deras andel av

antalet, 65 respektive 63 procent. Det talar för att medelvärden ger en bättre och rimligare bild av upphandlingarnas värden.

Tabell 29 Imputerade värdens andel av antal upphandlingar och totala värden 2010

Värde av annonserade upphandlingar i TED	Antal		Värde (uppräknings med medianvärde)		Värde (uppräknings med medelvärde)	
	Antal	Andel	Mkr	Andel	Mkr	Andel
Annonser med belopp	1 774	37 %	103 314	76 %	103 314	35 %
Annonser utan belopp (imputerade värden)	3 028	63 %	32 310*	24 %	187 782**	65 %
Summa	4 802	100 %	135 624	100 %	291 096	100 %

* Imputerade värden baserade på medianvärden av liknande upphandlingar ** imputerade värden baserade på medelvärden av liknande upphandlingar.

Källa: Konkurrensverket och SCB

Medelvärden ger en bättre bild av den offentliga upphandlingen

En förklaring till att medianvärden använts vid beräkningarna kan vara att man velat undvika att enstaka extremt stora upphandlingar ska påverka statistiken. Samtidigt hör det till den offentliga upphandlingens natur att det ibland görs upphandlingar som är många gånger större än andra upphandlingar, till exempel i samband med stora infrastrukturprojekt eller vid samordnade upphandlingar där många myndigheter går samman för att göra en gemensam upphandling.

Så vitt vi kan se finns det ingen anledning att förvänta sig att upphandlingar som inte fått något värde angivet i annonsen eller efterannonseren i TED regelmässigt uppgår till lägre belopp än andra upphandlingar. Om det finns någon sådan systematisk skillnad kan det snarare finnas anledning att anta att man i högre utsträckning avstår från att ange ett värde vid upphandlingar vid stora samordnade upphandlingar och stora infrastrukturprojekt, eftersom värdet

troligen kan vara ännu svårare att beräkna än vid andra upphandlingar.

Vi anser därför att en uppräkning med medelvärde bör ge en mer korrekt bild av det samlade värdet av de upphandlingar som annonseras i TED.

Osäkerheten om den totala omfattningen är fortfarande stor

Vi vill understryka att osäkerheten kring upphandlingarnas värde fortfarande är mycket stor, inte minst eftersom enstaka extremvärden kan komma att räknas med flera gånger vid beräkningen av de imputerade värdena.

Exempelvis ökar värdet av upphandlingar av tjänster inom försörjningssektorn med den nya metoden från nio till 71 miljarder kronor – nästan en åttadubbling av värdet. Ökningen förklaras till stor del av att upphandlingen av tunnelbanan i Stockholm på 35 miljarder kronor ingår vid beräkningen av de imputerade värdena inom detta område. Men även inom andra sektorer innebär den nya metoden mer än en fördubbling av värdet. Tabell 30 visar värdet av offentliga upphandlingar enligt SCB:s bearbetning av uppgifter i TED för beräkningar med medianvärde respektive medelvärde.

Tabell 30 **Värdet av offentliga upphandlingar enligt SCB:s
bearbetning av uppgifter i TED (miljoner kronor)**

	Värde (uppräknig med medianvärde)*	Värde (uppräknig med medelvärde)**
Upphandlingar enligt LOU över tröskelvärdena		
Byggentreprenader	47 657	68 257
Varor	29 683	52 803
Tjänster	42 042	81 523
Summa	119 382	202 583
Försörjningssektorn över tröskelvärdena		
Byggentreprenader	3 759	9 406
Varor	3 242	7 936
Tjänster	9 241	71 170
Summa	16 242	88 512

* Imputerade värden baserade på *medianvärden* av liknande upphandlingar. ** Imputerade värden baserade på *medelvärden* av liknande upphandlingar.

Källa: Konkurrensverket och SCB

Mer än hälften av upphandlingarna gäller tjänster

Tjänster svarar för drygt hälften av upphandlingarna. Varor och byggentreprenader står för återstoden, där byggentreprenader står för något mer. Skillnaderna i fördelning mellan olika typer av myndigheter är stor. För statliga myndigheter står exempelvis byggentreprenader för nästan hälften av värdet, medan motsvarande andel för landstingen bara är en tiondel.

Tabell 31 visar hur upphandlingarna fördelas mellan olika typer av myndigheter och mellan varor, tjänster och byggentreprenader. Siffrorna gäller med reservation för den osäkerhet som vi tidigare redogjort för.

Tabell 31 **Värdet av annonserade upphandlingar över tröskelvärdena* (miljoner kronor)**

	Statliga mynd.	Lands- ting	Kommuner	Försörjn. sektorn	Övriga	Totalt
Byggentreprenader	41 674	4 315	12 285	9 406	9 983	77 663
Varor	10 072	20 311	14 259	7 936	8 161	60 740
Tjänster	34 966	14 212	22 999	71 170	9 346	152 693
Totalt	86 711	38 839	49 544	88 512	27 490	291 096

* Vid uppskattningen av värdet av de upphandlingar som saknar ett annonserat värde i TED har *medelvärde*t av liknande upphandlingar använts vid beräkningen.

Källa: Konkurrensverket och SCB 2012

Upphandlingar under tröskelvärdena

SCB samlar även in uppgifter om upphandlingar under tröskelvärdena. Men den insamlingen omfattar bara upphandlingar som gjorts av statliga myndigheter och enheter inom försörjningssektorn. Anledningen är att det endast är dessa upphandlingar som omfattas av upphandlingsdirektivens krav på statistik. De insamlade uppgifterna om upphandlingar under tröskelvärdena omfattar alltså inte upphandlingar som genomförts av exempelvis kommuner eller landsting.

Myndigheter behöver inte annonsera upphandlingar under tröskelvärdena i TED. Det betyder att SCB och Konkurrensverket måste hämta in information om dessa upphandlingar på ett annat sätt än för upphandlingar över tröskelvärdena. För att få fram underlag för statistiken skickar SCB på uppdrag av Konkurrensverket varje år ut en enkät till statliga myndigheter och vissa företag som antas omfattas av LUF. För statliga myndigheter uppgick värdet av dessa upphandlingar år 2010 till 18 miljarder kronor, och för försörjningssektorn till 16 miljarder kronor. Värdena av dessa upphandlingar redovisas i tabell 32.

Tabell 32 Värde av offentliga upphandlingar under tröskelvärdena av statliga myndigheter och enheter inom försörjningssektorn 2010 (miljoner kronor)

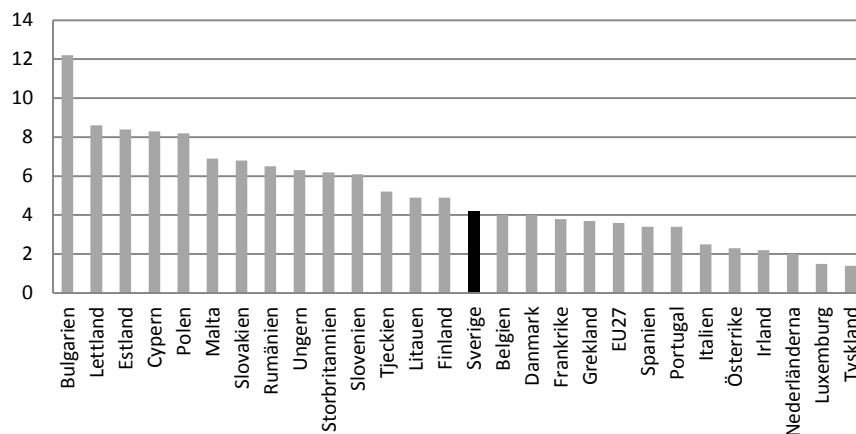
Upphandlingar under tröskelvärdena	Värde (Mkr)
Statliga myndigheter under tröskelvärdena	17 958
Försörjningssektorn under tröskelvärdena	16 291

Källa: Konkurrensverket och SCB

5.2 Upphandlingsstatistiken är bristfällig även i övriga EU-länder

Det är inte unikt för Sverige att upphandlingsstatistiken inte avspeglar den totala omfattningen av den offentliga upphandlingen. Det gäller i varierande utsträckning i samtliga EU-länder. Diagram 8 visar värdet av de upphandlingar som annonserats i TED i relation till medlemsländernas BNP.

Diagram 8 Värde av annonserade upphandlingar i TED år 2009 som andel av BNP (procent)

Källa: Europeiska kommissionen (2010)

Kommissionen gjorde en utvärdering av upphandlingsdirektiven under 2010 och 2011. I samband med den ägnade kommissionen en hel del uppmärksamhet åt den stora skillnaden mellan hur mycket som annonseras i TED och hur mycket som antas omfattas av upphandlingsdirektiven.

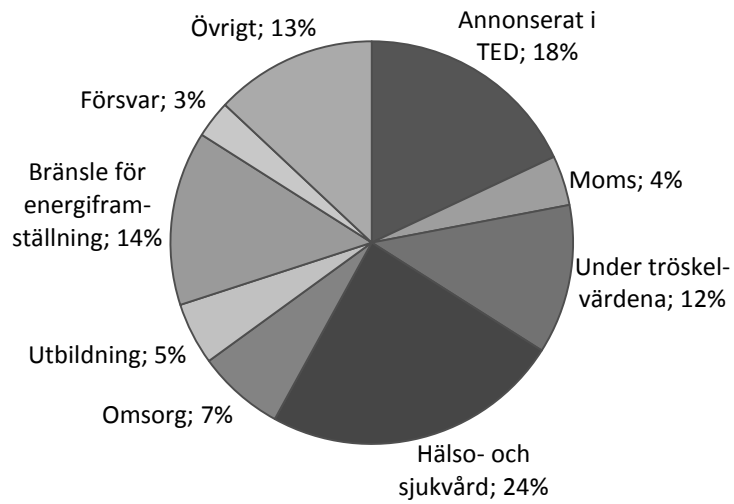
I slutrapporten (Europeiska kommissionen 2011) pekar kommissionen på att det finns flera naturliga förklaringar till att värdet av annonserna i TED inte motsvarar värdet för inköp av varor, tjänster och byggtreprenader enligt nationalräkenskaperna. Först och främst anges värdet av en upphandling i annonsen exklusive moms, medan värdet anges inklusive moms i nationalräkenskaperna. En annan förklaring är att upphandlingar under tröskelvärdena inte omfattas av direktiven och därför inte behöver annonseras i TED. Det finns också ett antal andra undantag i direktiven som kan förklara att upphandlingar inte annonseras i TED. Hit hör exempelvis inköp av bränslen som används för energiframställning. Kommissionen konstaterar att det finns fler undantag, men att dessa antingen uppgår till relativt små belopp eller är svåra att kvantifiera.¹²

Kommissionen konstaterar att de offentliga utgifterna till relativt stor del utgörs av kostnader för hälso- och sjukvård samt socialt skydd och utbildning, och att dessa tjänster bara i mycket liten utsträckning annonseras i TED. Hela 94 procent av utgifterna för varor, tjänster och byggtreprenader inom hälso- och sjukvårdsområdet motsvaras inte av upphandlingar i TED. På utbildningsområdet är motsvarande siffra 84 procent. Kommissionen pekar på att många medlemsländer har nationella system som innebär att de inte annonseras, t.ex. att invånare får betalt i efterhand för vissa kostnader eller att

¹² Europeiska kommissionen (2011) sid 35.

verksamheter bedrivs av privaträttsliga organisationer som inte anser att de omfattas av upphandlingsreglerna.¹³

Diagram 9 Totala offentliga utgifter för varor, tjänster och byggtreprenader inom EU som andel av BNP 2008

Källa: Europeiska kommissionen 2011

¹³ Europeiska kommissionen (2011) sid 28.

Referenser

Bergman (2008) *Offentlig upphandling och offentliga inköp. Omfattning och sammansättning*, uppdragsforskningsrapport skriven på uppdrag av Konkurrensverket.

Europeiska kommissionen (2010), *Public Procurement Indicators 2009*.

Europeiska kommissionen (2011), *Evaluation report. Impact and Effectiveness of EU Public Procurement Legislation*. Commission Staff Working Paper SEC(2011) 853 Final.

Konkurrensverket (2011), *Bättre statistik om offentliga upphandlingar*, Konkurrensverket rapport 2011:5.

Konkurrensverket (2011), *Siffror och fakta om offentlig upphandling*, Konkurrensverket rapport 2011:1.

Bilagor

Det har länge funnits en brist på statistik som beskriver den offentliga upphandlingen i Sverige. I bilaga 1–4 redovisar vi därför tabeller som visar hur många upphandlingar och koncessioner som genomfördes och tilldelades under 2010 inom olika branscher. Bilaga 5 beskriver den information Konkurrensverkets erbjuder om och kring offentlig upphandling.

Bilaga 1 Antal upphandlingar per CPV-huvudgrupp

Tabell 33 Antal annonserade upphandlingar under 2010 per CPV-huvudgrupp

	CPV-huvudgrupp	Antal	Andel*
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	164	1 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	284	2 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	108	1 %
15	Livsmedel, drycker, tobak o. d.	181	1 %
16	Jordbruksmaskiner	137	1 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	218	1 %
19	Skinn och textilier, plast- och gummimaterial	75	0 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	183	1 %
24	Kemiska produkter	168	1 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	352	2 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	895	5 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	417	2 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	810	4 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 170	6 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	335	2 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmateriel och tillbehör	149	1 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	647	3 %

forts.

	CPV-huvudgrupp	Antal	Andel*
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	891	5 %
41	Uppsamlat och renat vatten	7	0 %
42	Industrimaskiner	1 138	6 %
43	Maskiner för brytning och byggnadsarbeten	145	1 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial	1 468	8 %
45	Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	7 592	40 %
48	Programvara och informationssystem	398	2 %
50	Reparation och underhåll	1 338	7 %
51	Installation (utom programvara)	581	3 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	196	1 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	445	2 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyråstjänster	225	1 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	110	1 %
65	El-, vatten- och energiverk	236	1 %
66	Finans- och försäkringstjänster	381	2 %
70	Tjänster avseende fast egendom	111	1 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	1 800	10 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	693	4 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsulttjänster	138	1 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkrings-tjänster	164	1 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	41	0 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	409	2 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 739	9 %
80	Undervisning och utbildning	598	3 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	703	4 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljö-tjänster	1 272	7 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	258	1 %
98	Andra samhällseliga och personliga tjänster	432	2 %

* Varje upphandling kan tillhöra flera CPV-huvudgrupper.

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Bilaga 2 Andel vinnande anbudsgivare i upphandlingar, per CPV-huvudgrupp

Tabell 34 Andel av anbudsgivarna som utsetts till vinnare vid annonserade upphandlingar under 2010, per CPV-huvudgrupp

	CPV-huvudgrupp	Totalt antal anbuds- givare i genomsnitt	Varav vinnare i genom- snitt	Andel vinnare
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	3,5	1,6	47 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	3,5	1,3	36 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	3,0	1,6	55 %
15	Livsmedel, drycker, tobak o. d.	3,9	2,1	54 %
16	Jordbruksmaskiner	2,8	1,4	49 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	4,9	1,8	36 %
19	Skinns och textilier, plast- och gummi-material	4,7	2,6	55 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	5,3	1,5	28 %
24	Kemiska produkter	2,9	1,9	66 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	4,0	1,4	34 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	4,1	1,3	33 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	4,4	1,4	31 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	4,6	2,6	58 %
34	Transportutrustning och transport-hjälpmedel	3,1	1,3	43 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	4,4	1,6	37 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverks-materiel och tillbehör	3,7	1,6	44 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	2,9	1,3	45 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	3,7	1,5	42 %

forts.

	CPV-huvudgrupp	Totalt antal anbuds- givare i genomsnitt	Varav vinnare i genom- snitt	Andel vinnare
41	Uppsamlat och renat vatten	5,0	1,8	35 %
42	Industrimaskiner	3,5	1,4	41 %
43	Maskiner för brytning och byggnads- arbeten	4,2	1,8	44 %
44	Konstruktioner och konstruktions- material	3,7	1,5	40 %
45	Anläggningsarbete konstruktionshjälp- medel (utom elutrustning)	4,1	1,5	35 %
48	Programvara och informationssystem	3,4	1,3	38 %
50	Reparation och underhåll	4,1	1,8	44 %
51	Installation (utom programvara)	4,8	2,0	41 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandels- tjänster	6,4	4,4	69 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	4,0	2,1	52 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyrå- tjänster	3,4	1,3	39 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	3,9	1,4	36 %
65	El-, vatten- och energiverk	3,4	1,2	36 %
66	Finans- och försäkringstjänster	3,4	1,5	44 %
70	Tjänster avseende fast egendom	3,9	1,8	46 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besikt- ningstjänster	5,7	2,0	36 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, programvaruutveckling, Internet och stöd	5,0	1,9	37 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsult- tjänster	3,1	1,3	42 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	4,5	2,0	43 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	4,1	2,2	53 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	4,2	1,6	37 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, mark- nadsföring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	5,7	1,9	34 %
80	Undervisning och utbildning	5,1	2,0	40 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	6,3	3,6	57 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	4,6	1,6	35 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	5,6	1,8	32 %
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	4,4	2,0	45 %
	Totalt	4,4	1,7	39 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Bilaga 3 Andel överprövade upphandlingar per CPV-huvudgrupp

Tabell 35 Annonserade upphandlingar under 2010 som överprövats, per CPV-huvudgrupp

	CPV-huvudgrupp	Antal upphandlingar	Antal överprövningar	Andel
03	Jordbruks-, jakt-, fiske- och skogsbruksprodukter samt tillhörande produkter	164	18	11 %
09	Petroleumprodukter, bränsle, elektricitet och andra energikällor	284	18	6 %
14	Gruvprodukter, basmetaller och tillhörande produkter	108	5	5 %
15	Livsmedel, drycker, tobak o. d.	181	31	17 %
16	Jordbruksmaskiner	137	1	1 %
18	Kläder, skor, väskor och tillbehör	218	20	9 %
19	Skinns och textilier, plast- och gummi-material	75	12	16 %
22	Trycksaker och tillhörande produkter	183	22	12 %
24	Kemiska produkter	168	3	2 %
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	352	51	14 %
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	895	47	5 %
32	Radio-, televisions-, kommunikations- och telekommunikationsutrustning samt tillhörande utrustning	417	64	15 %
33	Medicinsk utrustning, läkemedel och hygienartiklar	810	96	12 %
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	1 170	52	4 %
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	335	29	9 %
37	Musikinstrument, sportartiklar, spel, leksaker, hantverk, konsthantverksmateriel och tillbehör	149	13	9 %
38	Laboratorieutrustning, optisk utrustning och precisionsutrustning (exkl. glas)	647	33	5 %
39	Möbler (inkl. kontorsmöbler), inredning, hushållsapparater (exkl. belysning) och rengöringsprodukter	891	96	11 %
41	Uppsamlat och renat vatten	7	0	0 %
42	Industrimaskiner	1 138	74	7 %

forts.

	CPV-huvudgrupp	Antal upp- handlingar	Antal över- prövningar	Andel
43	Maskiner för brytning och byggnads- arbeten	145	6	4 %
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial;	1 468	74	5 %
45	Anläggningsarbete konstruktionshjälp- medel (utom elutrustning)	7 592	294	4 %
48	Programvara och informationssystem	398	46	12 %
50	Reparation och underhåll	1 338	82	6 %
51	Installation (utom programvara)	581	33	6 %
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandels- tjänster	196	21	11 %
60	Transporter (utom avfallstransport)	445	53	12 %
63	Kringtjänster för transporter; resebyrå- tjänster	225	22	10 %
64	Post- och telekommunikationstjänster	110	19	17 %
65	El-, vatten- och energiverk	236	7	3 %
66	Finans- och försäkringstjänster	381	10	3 %
70	Tjänster avseende fast egendom	111	4	4 %
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besikt- ningstjänster	1 800	104	6 %
72	IT-tjänster: konsultverksamhet, program- varuutveckling, Internet och stöd	693	77	11 %
73	FoU-tjänster samt tillhörande konsult- tjänster	138	7	5 %
75	Offentlig förvaltning, försvar och social- försäkringstjänster	164	13	8 %
76	Tjänster för olje- och gasindustrin	41	5	12 %
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och biodlingstjänster	409	23	6 %
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknads- föring, rådgivning, rekrytering, tryckning och säkerhet	1 739	179	10 %
80	Undervisning och utbildning	598	72	12 %
85	Hälso- och sjukvård samt socialvård	703	69	10 %
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	1 272	75	6 %
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	258	28	11 %
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	432	47	11 %

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

Bilaga 4 Annonserade koncessioner under 2010

Koncessioner omfattas inte av LOU eller LUF och ingår därför inte i de sammanställningar av annonser om upphandlingar som redovisas i denna rapport. I tabellen nedan framgår vilka koncessioner som annonserats under 2010. Valfrihetssystem enligt LOV ingår inte.

Tabell 36 Annonserade koncessioner under 2010, per CPV-huvudgrupp

	CPV-huvudgrupp	Antal¹⁴
55	Hotell-, restaurang- och detaljhandelstjänster	24
79	Företagstjänster: lagstiftning, marknadsföring, rådgivning, biodlingstjänster rekrytering, tryckning och säkerhet	8
63	Kringtjänster för transporter; resebyråtjänster	7
98	Andra samhälleliga och personliga tjänster	6
90	Avlopps- och avfallshantering, sanering och miljötjänster	5
35	Säkerhets-, brandbekämpnings-, polis- och försvarsutrustning	4
75	Offentlig förvaltning, försvar och socialförsäkringstjänster	4
92	Fritids-, kultur- och sporttjänster	3
34	Transportutrustning och transporthjälpmedel	3
22	Trycksaker och tillhörande produkter	3
45	Anläggningsarbete konstruktionshjälpmedel (utom elutrustning)	2
70	Tjänster avseende fast egendom	2
80	Undervisning och utbildning	2
71	Arkitekt-, bygg-, ingenjör- och besiktningstjänster	1
44	Konstruktioner och konstruktionsmaterial;	1
77	Jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds-, vattenbruks- och	1
31	Elektriska maskiner, apparater och förbrukningsvaror samt elektrisk utrustning; belysning	1
30	Kontorsmaskiner, datorer samt kontors- och datorutrustning, utom möbler och programvara	1
64	Post- och telekommunikationstjänster	1

Källa: Visma Opic och Konkurrensverket 2012

¹⁴ Totalt annonserades 49 koncessioner under 2010. Eftersom varje annons kan innehålla fler än en CPV-kod kan varje annons tillhöra fler CPV-huvudgrupper.

Bilaga 5 Konkurrensverkets information om offentlig upphandling

På Konkurrensverket webbplats (www.konkurrensverket.se) finns grundläggande information om hur upphandlingar går till och om de regelverk som gäller vid offentlig upphandling.

På webbplatsen kan du kostnadsfritt beställa eller prenumerera på Konkurrensverkets elektroniska nyhetsbrev om offentlig upphandling. Nyhetsbrevet kommer ut cirka en gång i månaden och tar upp det senaste inom området, aktuella ärenden och beslut.

Konkurrensverket har även tagit fram rapporter och skrifter som ger närmare information om hur upphandlingar går till och om de regelverk som gäller vid offentlig upphandling. Du kan ladda ner eller beställa samtliga rapporter från Konkurrensverkets webbplats. Dessa skrifter är:

Siffror och fakta om offentlig upphandling. Skriften ger en kort introduktion om offentlig upphandling och presenterar grundläggande fakta och statistik. Konkurrensverkets rapportserie 2011:1.

Upphandlingsreglerna – en introduktion. Skriften är en sammanställning av LOU och LUF och andra regler på upphandlingsområdet. Skriften innehåller också en ordlista och adresser till olika aktörer. 2012.

Bättre statistik om offentliga upphandlingar. I skriften redovisas ett förslag på hur statistiken om offentliga upphandlingar kan förbättras och effektiviseras. Konkurrensverkets rapportserie 2011:5.

Miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling. Syftet med skriften är att ge information som underlättar för offentliga upphandlare att ställa miljöhänsyn och sociala hänsyn. Den innehåller

bland annat referenser till upphandlingslagstiftningen och konkreta exempel. 2011.

Lilla konkurrensboken. Skriften redovisar huvuddragen i de regler för konkurrens- och upphandlingsregelverken som gäller i Sverige och i EU. Skriften vänder sig till dig som är företagare, beslutsfattare, tjänsteman, student och till andra som kommer i kontakt med dessa frågor. 2011.

Tolv sätt att upptäcka anbudskarteller. Konkurrensverket har tagit fram en checklista där du kan läsa om tolv tecken på att ett företag kan ha bildat en anbudskartell.

Ärlighet ska löna sig. Skriften beskriver hur du upptäcker och tipsar om anbudskarteller vid offentliga upphandlingar.

Denna rapport presenterar grundläggande fakta och statistik om offentlig upphandling i Sverige. Uppgifterna är hämtade från Konkurrensverkets egna beräkningar, från Domstolsverket och från Europeiska kommissionen. Rapporten innehåller bland annat statistik om antalet annonserade upphandlingar och uppgifter om hur många upphandlingar som har överprövats.

KONKURRENSVERKET'S RAPPORTSERIE 2012:3

KONKURRENSVERKET

Swedish Competition Authority

Adress 103 85 Stockholm

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se